

Didactisch product: Mysterie Russische Revolutie
Onderdeel masterthesis
M.C. Drost - 5667240
Dr. Hanneke Tuithof
Drs. Fia Rongen-Dieteren
5 ECTS

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Verantwoording didactisch product	3
<i>Algemeen didactische verantwoording</i>	3
De (herziene) taxonomie van Bloom	3
Samenwerkend leren	4
Constructivisme	5
<i>Vakspecifieke verantwoording</i>	6
Multiperspectiviteit en temporaliteit	6
Historisch redeneren	8
<i>Verantwoording aan de hand van examenprogramma</i>	10
Domein A: Historisch besef	10
Domein B: Oriëntatiekennis	12
Docentenhandleiding	14
<i>Drie visies op de Russische Revolutie</i>	14
<i>Vorbereidende les</i>	15
<i>Mysterie Russische Revolutie</i>	17
Opbouw, doelgroep en leerdoelen van de opdracht	17
Verwerkingsopdracht: een essay schrijven	19
Schematische weergave opbouw	20
Uitvoer van de opdracht	23
Antwoordmodellen	24
Materialen	31
<i>Materiaal voorbereidende les</i>	31
Tijdljnopdracht	32
<i>Materiaal mysterie 'Russische Revolutie'</i>	36
Opdrachtenstencils	36
Bronnen	54
<i>Materiaal verwerkingsopdracht: een essay schrijven</i>	66
Literatuurlijst	68
<i>Bronnen gebruikt voor verantwoording</i>	68
<i>Bronnen gebruikt in mysterie</i>	68
Algemeen	68
Bronnen gebruikt bij kaartjes (op nummer)	69
Appendix	71
<i>Feedback vakdocenten</i>	71
Feedback Koen Hoondert:	71
Feedback Bregje van Gend:	72
<i>Reflectie</i>	73

Inleiding

Als onderdeel van de masterthesis ter afronding van de master ‘Geschiedenis: Educatie en Communicatie’ besloot ik een didactisch product te ontwerpen. De masterthesis betreft een schoolboekanalyse van geschiedenismethodes voor het middelbaar onderwijs, uitgegeven tussen de jaren 1950 en 2010, waarbij de focus ligt op hun weergave van de Russische Revolutie. Deze weergave heb ik geanalyseerd aan de hand van een historiografisch kader. Dit kader geeft de verschillende historiografische visies (sovjet, liberaal, libertair, revisionistisch en postrevisionistisch) op de Russische Revolutie weer die zijn ontstaan tijdens de twintigste eeuw. Het mysterie ‘Russische Revolutie’ is de vertaling van een wetenschappelijke masterthesis naar een didactisch product dat toepasbaar is in het middelbaar onderwijs en toegankelijk is voor leerlingen uit de bovenbouw havo en vwo.¹ Leerlingen onderzoeken hoe de Russische Revolutie is ontstaan en verlopen en krijgen hierbij te maken met verschillende, vaak tegenstrijdige visies.

Het eindproduct is als volgt opgebouwd: allereerst wordt een verantwoording gegeven van het didactisch product, zowel algemeen didactisch als vakdidactisch. Dit gebeurt aan de hand van verwijzingen naar wetenschappelijk onderzoek en het eindexamenprogramma geschiedenis havo/vwo. Daarna volgt de docentenhandleiding. Hierin staan de opdrachten duidelijk beschreven en toegelicht en is bovendien een antwoordmodel te vinden. Ten slotte worden alle benodigde materialen voor de opdrachten gegeven.

¹ Om de toegankelijkheid voor de leerlingen te waarborgen is besloten enkele visies, de libertaire en postrevisionistische visie, buiten beschouwing te laten in het didactisch product. Beide visies zijn ook het minst vertegenwoordigd in de geschiedenismethodes.

Verantwoording didactisch product

In dit hoofdstuk wordt de opdracht ‘Mysterie: Russische Revolutie’ verantwoord. Allereerst gebeurt dit aan de hand van een algemene didactische verantwoording. Vervolgens komt de vakspecifieke didactische verantwoording aan bod aan de hand van multiperspectiviteit en temporele kaders van multiperspectiviteit. Ten slotte volgt de verantwoording aan de hand van het huidige eindexamenprogramma voor het vak geschiedenis voor havo en vwo.

Algemeen didactische verantwoording

Het didactisch product is gebaseerd op de mysteriewerkvorm. Deze werkvorm komt voort uit de didactiek van de Engelse geograaf David Leat. Drie geschiedenisvakdidactici van de Radboud Universiteit Nijmegen hebben dit concept overgenomen in hun serie Actief Historisch Denken. Hoewel het didactisch product dat ik ontworpen heb afwijkt van standaard mysteriewerkvorm, is de basis ontleent aan de mysteries uit Actief Historisch Denken.² Het verschil met de standaard mysteriewerkvorm zit in de mate van begeleiding. Een mysterie is meestal een werkvorm waarbij leerlingen in hun eentje een vraagstuk moeten oplossen. Het mysterie ‘Russische Revolutie’ gaat in op de historiografische visies, waarbij de leerlingen abstract moeten denken. Aangezien dit een complexe vaardigheid is, is een goede ondersteuning en begeleiding per ronde noodzakelijk om de activiteit effectief te laten verlopen.

De algemeen didactische verantwoording vindt plaats aan de hand van de (herziene) taxonomie van Bloom. Zodoende toon ik aan welke cognitieve processen en welke vormen van kennis worden aangesproken bij het didactisch product.³

De (herziene) taxonomie van Bloom

De kennis die de leerlingen met de tijdlijnopdracht hebben opgedaan en de voorkennis die geactiveerd is, moeten zij nu gaan toepassen. De nadruk komt nu te liggen op de conceptuele kennisdimensie. Ronde 1 vraagt om toepassing van kennis; namelijk het indelen van bronnen bij deelvragen. Ronde 2 heeft zowel betrekking op toepassing als op analyse. Leerlingen moeten vragen beantwoorden over de verschillende visies en de bronnen en analyseren zo ieder een

² A. Aardema, J. De Vries & H. Havekes, *Actief Historisch Denken* (2004, 2005 en 2011, Boxmeer: Stichting Geschiedenis, Staatsinrichting en Educatie).

³ D.R. Krathwohl, ‘A Revision of Bloom’s Taxonomy: an Overview’, *Theory into Practice*, 41:4 (2002) 217.

bepaalde visie op de Russische Revolutie. Bij ronde 3 ligt de nadruk naast wederom het analyseren ook op het evalueren: de verschillende visies worden naast elkaar gelegd en tegen elkaar afgewogen. De mysteriewerkvorm wordt dus per ronde complexer. De metacognitieve dimensie komt vooral expliciet terug in de tussenbespreking, waar leerlingen naar hun (denk)strategieën gevraagd kan worden. Het essay is de (optionele) afsluiting van de opdracht en doet ook een beroep op de meest complexe dimensies van kennis en cognitieve processen. De leerlingen evalueren hier de verschillende visies opnieuw en moeten nu ook zelf ‘creëren’; ze schrijven een essay waarbij zij hun eigen visie op de Russische Revolutie geven en deze beargumenteren.

<i>Kennisdimensie</i>	<i>Cognitieve processen</i>					
	1	2	3.	4.	5.	6.
<i>Feitenkennis</i>	herinneren	begrijpen	toepassen	analyseren	evalueren	creëren
<i>Conceptuele kennis</i>	Tijdljn-opdracht	Tijdljn-opdracht	Ronde 1 Ronde 2	Ronde 3 Ronde 2	Ronde 3 Essay	Essay
<i>Procedurele kennis</i>						
<i>Metacognitieve kennis</i>			Tussen- bespreking	Tussen- bespreking	Tussen- bespreking	Essay

Samenwerkend leren

Een belangrijk onderdeel van de opdracht is de grote mate van interactie en samenwerking. Bij effectief leren speelt samenwerken een grote rol, zoals blijkt uit het gelijknamige boek van Ebbens en Ettekoen. Goed vormgegeven samenwerkend leren is een belangrijke bouwsteen voor effectief leren. Zij noemen hierbij drie sleutelbegrippen: positieve wederzijdse afhankelijkheid, individuele aanspreekbaarheid en directe interactie. Elke van deze drie aspecten is verwerkt in het mysterie Russische Revolutie. Positieve wederzijdse afhankelijkheid is een duidelijk onderdeel van de opdracht; de leerlingen zijn afhankelijk van elkaar willen zij de opdracht goed kunnen volbrengen. Dit is duidelijk terug te zien in de tweede en derde ronde: de experts en de expertuitwisseling. Er is hier sprake van zowel bron- als taakafhankelijkheid; iedere leerling heeft een andere set bronnen tot zijn of haar beschikking en ze hebben allemaal een andere taak te vervullen, namelijk het in kaart brengen van verschillende perspectieven op de Russische Revolutie. Deze afhankelijkheid gaat hand in hand met verantwoordelijkheid en ook individuele aanspreekbaarheid, want ‘hoe groter de

onderlinge afhankelijkheid, hoe meer de individuele groepsleden zich individueel aanspreekbaar voelen op hun bijdrage aan het groepje'. Als zij hun taak niet uitvoeren, kan immers het hele groepje niet goed door met de opdracht. Ten slotte komt directe interactie terug in de opdracht. Door middel van uitwisseling van door ieder een andere soort opgedane kennis moeten zij de opdracht afronden. Hiervoor moeten zij elkaar vragen stellen en uitleg geven, wil ieder groepslid het begrijpen. Dit komt duidelijk terug in de syntheseronde van het mysterie, ronde 3.⁴

Constructivisme

Het didactisch product 'mysterie Russische Revolutie' komt voort uit de constructivistische visie op leren. De leerlingen zijn hierbij zelf actief bezig met het construeren en verwerken van kennis. De opdracht kent zowel elementen van cognitief psychologisch als van sociaal constructivisme; deels is er sprake van individuele constructie van kennis (ronde 2) en deels vindt dit plaats middels interactie, zoals hierboven al kort genoemd. De rol van de docent is bij de opdracht, zoals passend bij het constructivisme, voornamelijk ondersteunend. De sturing komt van de leerlingen vandaan door middel van interne sturing. Interne sturing houdt in dat er een ervaring wordt opgedaan (in aanraking komen met nieuwe informatie), deze verwerken de leerlingen zelf, waardoor zij vervolgens tot nieuwe kennis komen. Doordat zij deze stappen zelf zetten en de kennis zodoende zelf 'construeren', beklijft deze ook beter. Een combinatie van externe en interne sturing draagt ook bij aan een (nog) betere beklijving van nieuwe kennis. Hierbij is een grote rol weggelegd voor de sociale interactie.⁵

Net als eerder besproken speelt ook bij het constructivisme verantwoordelijkheid een grote rol. Wil een opdracht volgens deze visie succesvol zijn, moeten de leerling verantwoordelijkheid krijgen. Zij geven zelf vorm aan hoe de kennis wordt geconstrueerd. Hier speelt ook metacognitie een belangrijke rol. Naast dat er theoretische kennis wordt opgedaan, moet ook het bewustzijn van het eigen leren worden gestimuleerd, waarbij meerdere perspectieven en uitingen mogelijk kunnen zijn. De leerling is de eigenaar van zijn of haar eigen leerproces; dit is de verantwoordelijkheid van de leerling. De mysterieopdracht Russische Revolutie legt, zoals gezegd, veel verantwoordelijkheid bij de leerlingen. Daarnaast biedt het ook het inzicht in verschillende perspectieven en is er, met name in de essay-opdracht, ruimte voor inbreng van de eigen visie. De tussenbesprekingen zijn verder de uitgelezen mogelijkheid

⁴ S. Ebbens, S. Ettekoven, *Effectief leren* (3^e druk, Groningen 2013), 121-123.

⁵ A. Woolfolk, M. Hughes en V. Walkup, *Psychology in Education* (2e druk, Londen 2012) 393-405.

om met de leerlingen hun tactieken en denkstrategieën te bespreken. De verantwoordelijkheid van de docent is dat de opdracht duidelijk is en deze goed verloopt. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid.⁶

De benadering waarvoor gekozen is in dit didactisch product is *enquiry and problem-based learning*, waarbij de docent leerlingen aan de slag zet met een complexe vraag of probleemstelling. Door het formuleren van hypothesen, het doen van onderzoek, het delen van bevindingen en reflecteren op toegepaste kennis en vaardigheden zijn leerlingen in staat om zelfstandig en door middel van onderlinge interactie tot oplossingen te komen. Veel van deze aspecten komen terug in de opdracht.⁷

Vakspecifieke verantwoording

Multiperspectiviteit en temporaliteit

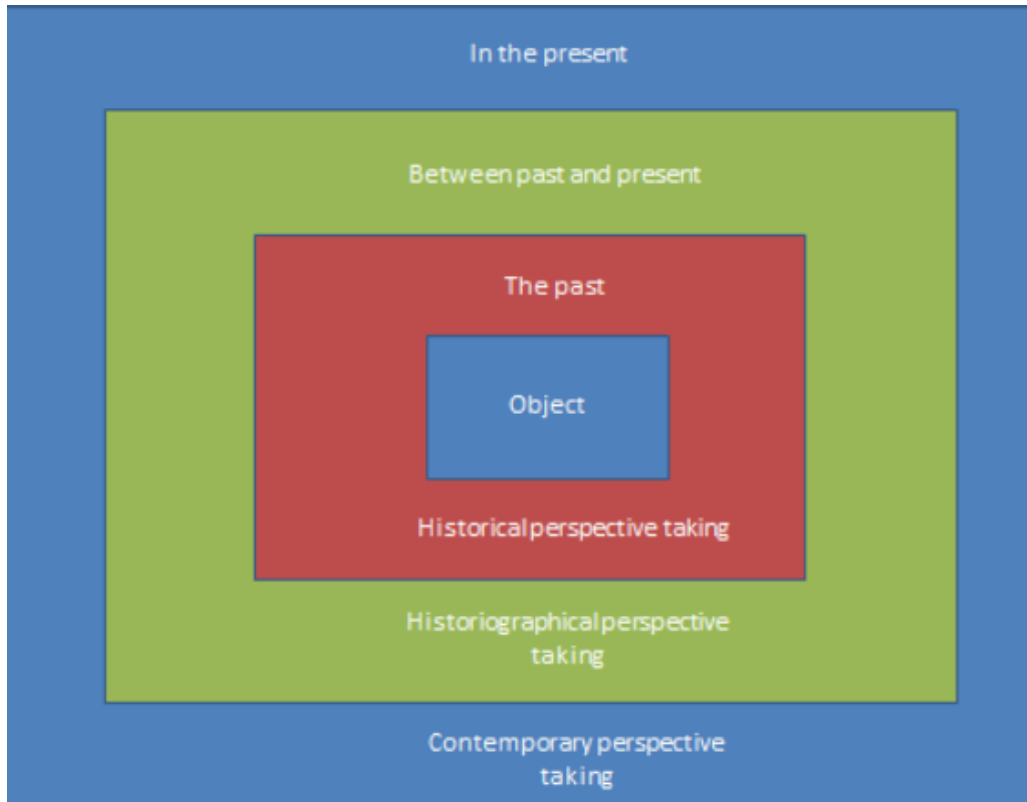
In het huidige geschiedenisonderwijs is er een grote focus op multiperspectiviteit en het idee dat geschiedenis, in het verlengde hiervan, onderhevig is aan interpretatie en als zodanig een construct is. Multiperspectiviteit betekent dat historische gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen op verschillende manieren uitgelegd kunnen worden, aan de hand van het perspectief vanuit waar ze benaderd worden. Dit perspectief wordt veelal bepaald door de standplaatsgebondenheid. Doordat er meerdere perspectieven zijn, zijn er ook meerdere benaderingen van bijvoorbeeld een historische gebeurtenis, waardoor er sprake is van multiperspectiviteit.

Deze multiperspectiviteit kan in verschillende temporele kaders bestaan. Ten eerste bestaan er verschillende perspectieven in de tijd van de gebeurtenis zelf (het verleden, door ooggetuigen). Hier is sprake van *historical perspective taking*. Het betreft hier primaire bronnen, waarbij de auteurs (*subjects*) zeer dicht bij de historische gebeurtenis (*object*) staan. Een voorbeeld hiervan aan de hand van de Russische Revolutie is dat de Witten de Oktoberrevolutie als zeer negatief ervoeren, terwijl de Bolsjewieken, de Roden, dit juist als een triomf beschouwden. In het heden is er ook sprake van multiperspectiviteit op gebeurtenissen uit het verleden. In het temporele kader van *in the present (contemporary perspective taking)* gaat het erom hoe er vanuit het heden naar de historische gebeurtenis of persoon gekeken wordt. De afstand tot het object, de historische gebeurtenis/persoon, is groter geworden. Het derde en meest complexe temporele kader is *between past and present*, waar sprake is van

⁶ Ibidem, 405-409.

⁷ Ibidem, 409-415.

historiographical perspective taking. Hier staan de verschillende perspectieven centraal van *subjects* die niet leefden ten tijde van het *object* zelf, maar ook niet in het heden. In dit temporele kader komen de historiografische ontwikkelingen en debatten naar voren.⁸

Afbeelding 1 Model van temporele kaders multiperspectiviteit⁹

In het didactisch product ‘mysterie Russische Revolutie’, is er volop aandacht besteed aan het temporele kader van *between past and present* en *historiographical perspective taking*. De nadruk ligt namelijk op het in kaart brengen van historiografische visies op de Russische Revolutie, die zijn ontstaan tussen grofweg 1950 en 1990, dus *between past and present*. Voor leerlingen (en voor studenten en docenten) is dit temporele kader het moeilijkst om in kaart te brengen en te begrijpen. Dit komt doordat er sprake is van een hoger abstractieniveau; er wordt niet alleen ‘geschiedenis geschreven’ (zoals bij het temporele kader van *in the past*), maar er wordt ‘geschiedenis over geschiedenis geschreven’. Dit is bovendien ook lastiger dan het temporele kader van *in the present*, aangezien leerlingen de denkbeelden van de huidige samenleving sneller kunnen begrijpen en eigen maken.

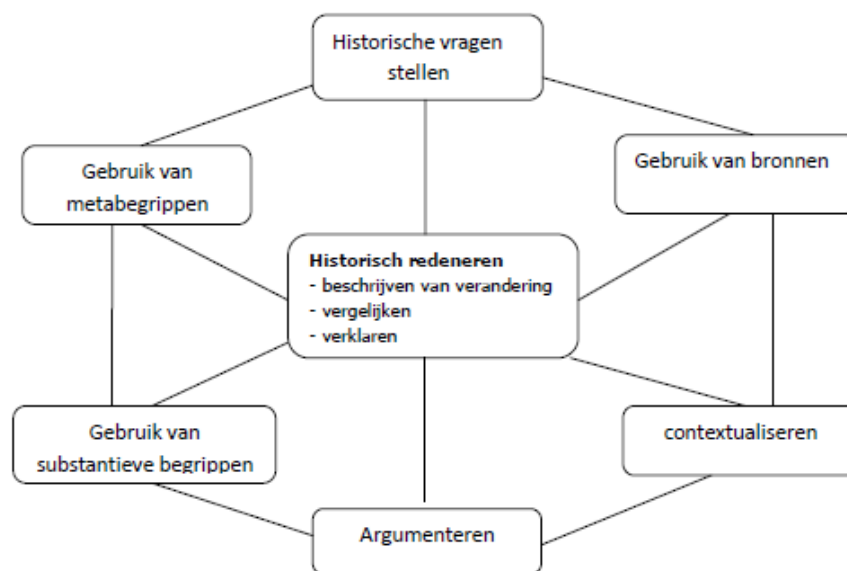
⁸ B. Wansink, S. Akkerman, I. Zuiker, T. Wubbels, *Temporality in multiperspectivity* (Universiteit Utrecht, Faculty of Social Sciences, 2017) 3-5.

⁹ *Ibidem*, 6.

Het temporele kader van *between past and present* is uiterst belangrijk voor leerlingen om mee te oefenen. Dit bevordert het denken in abstractie en het begrip van multiperspectiviteit, wat een belangrijk onderdeel vormt in het examenprogramma. Vanwege de complexiteit ervan is het vooral geschikt voor havo/vwo bovenbouw of eindexamenklassen havo/vwo.

Historisch redeneren

Historisch redeneren is iets wat leerlingen moeten aanleren en ontwikkelen, omdat deze manier van denken niet van nature aanwezig is. Wineburg definieert historisch redeneren daarom als een *unnatural and essential act*.¹⁰ Van Drie en Van Boxtel sluiten hierbij aan en stellen dat leerlingen doormiddel van (didactische) activiteiten hun vaardigheid van historisch redeneren kunnen ontplooiën. Om dit historisch redeneren zo goed mogelijk te ontwikkelen, moet een activiteit zes elementen bevatten. Deze zijn terug te zien in het raamwerk (afbeelding 2).

Afbeelding 2 De onderdelen van historisch redeneren¹¹

Het mysterie Russische Revolutie heeft deze elementen in zich. Leerlingen moeten bij het mysterie verschillende historische vragen stellen, zoals ‘hoe is de Russische Revolutie tot stand gekomen?’ en ‘hoe kan de rol van de Bolsjewieken geduid worden?’ en vele andere. Om deze vragen te kunnen beantwoorden moeten zij de 23 aangeleverde bronkaartjes gebruiken. Hiervoor dienen zij de bronnen categoriseren en contextualiseren binnen een bepaalde visie en

¹⁰ Wineburg, S., ‘Unnatural and essential: the nature of historical thinking’ in: *Teaching History* 129 (2007) 6-11.

¹¹ Raamwerk voor historisch denken van van Drie en van Boxtel, in: Vink, *Multiperspectiviteit in de geschiedenisles*. Hogeschool Utrecht (2013)

hun keuze uit kunnen leggen. Op de antwoordstencils moeten zij een onderbouwde uitleg geven bij hun antwoorden; zij moeten argumenteren. Dit komt ook terug in ronde 3 en het essay. Door middel van de bronkaartjes en de opdrachtstencils moeten leerlingen substantieve (inhoudelijke) begrippen begrijpen en gebruiken en bovendien worden zij geconfronteerd met metabegrippen (structuurbegrippen); ze leren, hoewel soms indirect, om te gaan met termen als ‘oorzaak en gevolg’ en ‘continuïteit en verandering’. Zodoende is het mysterie geschikt als activiteit ter ontwikkeling van historisch redeneren bij leerlingen.¹²

Wilschut stelt dat historisch redeneren vier aspecten kent: verzamelen, ordenen, verklaren en beeld vormen.¹³ Deze vier aspecten zijn terug te vinden in het didactisch product. Het aspect ‘verzamelen’ heeft betrekking op het kunnen gebruiken, evalueren en analyseren van bronnen. Hoewel leerlingen niet zelf de bronnen verzamelen, komt dit aspect wel enigszins terug in het mysterie: leerlingen werken met contrasterende bronnen die zij moeten analyseren met behulp van vragen op het opdrachtstencil. Vervolgens gaan zij deze evalueren in ronde 3 en in het essay. Het tweede aspect is ‘ordenen’. Leerlingen moeten de bronnen categoriseren aan de hand van onderzoeksvragen. Het onderdeel dat van dit aspect verder vertegenwoordigd is in het mysterie is het omgaan met de begrippen continuïteit en verandering. De visies laten verschillende waarderingszinnen zien van de veranderingen die de Russische Revolutie (al dan niet) teweeg heeft gebracht. Vervolgens komt het aspect ‘verklaren’ aan bod. Dit aspect heeft te maken met de structuurbegrippen oorzaak en gevolg. De Russische Revolutie is een aaneenschakeling van oorzaken en gevolgen. Deze worden door de historiografische visies echter verschillend benaderd en uitgelegd. De leerlingen moeten de verschillende oorzaken en gevolgen – en de visies erop – onderscheiden om een beeld te kunnen vormen van de Russische Revolutie. Zo komen we ook bij het vierde en laatste aspect dat Wilschut toekent aan historisch denken: ‘beeld vormen’. Bij het mysterie moeten de leerlingen zich verplaatsen in de verschillende visies om deze te kunnen begrijpen. Zij moeten daarbij rekening houden met het vormen van een oordeel en uiteindelijk, bij het essay, ‘zelf kunnen oordelen op grond van expliciete waarden en geldige argumenten’.¹⁴

¹² J. van Drie en C. van Boxtel, ‘Historical reasoning in the classroom: What does it look like and how can we enhance it?’, *Teaching History*, 150 (2013) 46.

¹³ A. Wilschut, D. van Straaten, M. van Riessen, *Geschiedenisdidactiek. Handboek voor de vakdocent* (2e druk; Bussum 2013) 74-80.

¹⁴ *Ibidem*, 79, 80.

Verantwoording aan de hand van examenprogramma

Hieronder volgt de verantwoording van het didactisch product aan de hand van het examenprogramma en de examenvereisten voor het schoolvak geschiedenis voor havo en vwo. Deze zijn onderverdeeld in domein A en B.

Domein A: Historisch besef

Domein A richt zich op de toetsing van historisch besef bij leerlingen. Historische vaardigheden spelen hierbij een belangrijke rol, net zoals in het mysterie Russische Revolutie. Veel structuurbegrippen en bijpassende leerdoelen die in de syllabus naar voren komen, hebben ook een plek in het mysterie. Hieronder worden deze besproken

Causaliteit

Het eerste structuurbegrip is causaliteit, ofwel oorzaak-gevolg. De doelen die hierbij gesteld worden in de syllabus zijn:

- *Leerlingen kunnen rekening houden met het niet-lineaire en multicausale karakter van historische verschijnselen en gebeurtenissen.*
- *Leerlingen kunnen rekening houden verschillende soorten oorzaken en gevolgen;*
- *Leerlingen kunnen rekening houden met het dat elke ordening van causaliteit een interpretatie is.¹⁵*

Al deze drie leerdoelen komen aan bod in het didactisch product. Bij het mysterie moeten de leerlingen achterhalen hoe de Russische Revolutie is ontstaan en verlopen aan de hand van verschillende, vaak tegenstrijdige, bronnen. Ze zien dat er verschillende soorten oorzaken gegeven worden en dat de Russische Revolutie een multicausaal karakter heeft. Daarnaast hebben de leerlingen te maken met verschillende visies, die allemaal weer net andere oorzaken aanwijzen. Hierdoor wordt duidelijk dat de ordening van causaliteit een interpretatie is. Deze leerdoelen komen aan bod in alle rondes van het mysterie, maar met name in ronde 1 en 2.

Continuïteit en verandering

Leerdoelen die hierbij genoemd worden zijn:

¹⁵ College voor Toetsen en Examens, *Geschiedenis havo. Syllabus centraal examen 2018. Nader vastgesteld* (2017) 12.

- *De leerlingen kunnen in historische processen continuïteit en verandering onderscheiden.*
- *De leerlingen kunnen verschillende soorten verandering herkennen.*
- *De leerlingen kunnen uitleggen dat elke ordening van continuïteit en verandering een interpretatie is.*
- *De leerlingen kunnen in historische processen de samenhang tussen veranderingen en continuïteit beschrijven*¹⁶

Inherent aan de Russische Revolutie is het begrip verandering. Door middel van bronnen in het mysterie wordt soms ook juist de continuïteit benadrukt, waardoor leerlingen met beide structuurbegrippen uit de voeten kunnen. Leerlingen krijgen ook te maken met verschillende veranderingen die in verband stonden met de Russische Revolutie, zoals politieke, sociaaleconomische en culturele veranderingen. Wederom staat de ordening van deze veranderingen (of het benadrukken van continuïteit) in verband met verschillende visies, waardoor leerlingen inzien dat dit interpretaties zijn. Deze leerdoelen komen aan bod in alle rondes van het mysterie.

Interpretatie

Interpretatie en multiperspectiviteit speelt, zoals eerder al gezegd, een grote rol in het geschiedenisonderwijs, het centraal eindexamen geschiedenis; dat geldt ook voor het didactisch product wat hier gepresenteerd wordt. Omdat bij de vakdidactische verantwoording al veel gesproken is over multiperspectiviteit, zal ik hier spreken over andere elementen van interpretatie, namelijk ‘bron en vraagstelling’. Enkele doelen die het College voor Toetsen en Examens hieraan koppelt zijn:

- *De leerlingen kunnen informatie uit bronnen verzamelen uitgaande van een bepaalde vraagstelling en deze als bewijs gebruiken bij het beantwoorden van die vraagstelling;*
- *De leerlingen kunnen de bruikbaarheid van informatie uit een of meer bronnen voor een bepaalde vraagstelling afwegen.*
- *De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van concrete voorbeelden of broninterpretaties dat geschiedverhalen een constructie zijn van het verleden.*
- *De leerlingen kunnen voor een vraag bruikbaar bronnenmateriaal verwerven en gegevens eruit selecteren.*¹⁷

Het mysterie Russische Revolutie doet een beroep op de historische onderzoeksvaardigheden van de leerlingen, zoals het lezen, analyseren en verwerken van (primaire) bronnen. In ronde 1 moeten zij bronnen koppelen aan deelvragen, wat vrijwel naadloos aansluit op het eerste

¹⁶ Ibidem, 12, 30.

¹⁷ Ibidem, 13, 30.

leerdoel. Zij moeten deze categoriseren door af te wegen voor welke van de gegeven deelvragen de bronnen bruikbaar zijn, wat wordt benoemd in het tweede leerdoel. In ronde 3 komen de leerlingen tot het inzicht dat verschillende bronnen voortkomen uit verschillende visies die elkaar vaak tegenspreken; zo komen zij tot de conclusie dat geschiedverhalen een constructie vormen van het verleden, die tot stand zijn gekomen door verschillende visies op dat verleden.

Betekenis nu

Een ander doel van het eindexamen geschiedenis is het begrip van leerlingen voor de betekenis van geschiedenis voor de huidige maatschappij en samenleving. Betekenis geven aan en oordelen over het verleden speelt hierbij een grote rol.

- *De leerlingen kunnen uitleggen dat de wijze waarop mensen betekenis geven aan en oordelen over het verleden door de tijd heen verandert en per groep en individu kan verschillen en daarbij benoemen vanuit welke motieven/interesses/waardesystemen/verwachtingen mensen tot een waardering komen van wat belangrijk is uit het verleden.*
- *De leerlingen kunnen bij moreel oordelen over het verleden (door een ander) anachronistisch toepassen van het kader van waarden en normen (van die ander) op het verleden herkennen.*
- *De leerlingen kunnen bij het geven van oordelen over het verleden rekening houden met:*
 - o *het onderscheid tussen feiten en meningen;*
 - o *tijd- en plaatsgebondenheid van interpretaties en oordelen afkomstig van personen uit het verleden en afkomstig van hedendaagse personen, onder wie hij zelf;*
 - o *de rol van waardepatronen in heden en verleden*
 - o *het ondersteunen van uitspraken met behulp van argumenten.*¹⁸

In het mysterie komen leerlingen in aanraking met verschillende visies in het verleden en het heden op de Russische Revolutie. Ze worden aangemoedigd en gestimuleerd om na te gaan hoe deze verschillende visies zijn gevormd en ontstaan. Dit komt in ronde 3 van het mysterie en de tussenbesprekingen aan bod. In het essay krijgen zij de mogelijkheid dit verder uit te werken en hun eigen positie te bepalen en beargumenteren.

Domein B: Oriëntatiekennis

De opdracht heeft (indirect) aansluiting op twee historische contexten uit het eindexamenprogramma voor zowel havo als vwo, namelijk ‘Duitsland 1871-1945’ en ‘Koude Oorlog, 1945-1991’, en enkele kenmerkende aspecten binnen deze twee contexten. Het verband

¹⁸ Ibidem, 13, 30.

met de historische context 'Duitsland 1871-1945' is duidelijker dan met de andere historische context. De Duitse context focust zich op de twee wereldoorlogen. De Russische Revolutie vond plaats tijdens de Eerste Wereldoorlog en had zodoende gevolgen voor het verloop hiervan. Het verband met de historische context 'Koude Oorlog, 1945-1991' moet wellicht wat verder worden gezocht, maar is desalniettemin zeker aanwezig. De Russische Revolutie zorgde voor de oprichting van de Sovjet-Unie; een federatie gebaseerd op de communistische leer. Deze ontwikkelde zich tot één van de twee partijen die recht tegenover elkaar stonden ten tijde van de Koude Oorlog. Zonder de Russische Revolutie, was er geen communistische Sovjet-Unie ontstaan en zodoende ook geen Koude Oorlog tussen twee contrasterende politieke ideologieën en systemen.

De opdrachten past bij enkele kenmerkende aspecten van tijdvak 9 (en 10). De kenmerkende aspecten die duidelijk aansluiten zijn:

- Kenmerkend aspect 39: Het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme.
- Kenmerkend aspect 40: De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie.

Kenmerkend aspect 39 heeft betrekking op de Russische Revolutie, omdat de totalitaire ideologie van het communisme hier een belangrijke rol in speelt. Kenmerkend aspect 40 slaat ook op de Russische Revolutie. Bij de Russische Revolutie en de daaropvolgende totstandkoming van de Sovjet-Unie heeft massaorganisatie een rol gespeeld. Maar ook propaganda en communicatiemiddelen hebben hun invloed gehad.

Docentenhandleiding

Drie visies op de Russische Revolutie

In de opdracht gaan leerlingen aan de slag met drie historiografische visies op de Russische Revolutie: de sovjetvisie, de liberale visie en de revisionistische visie. Hier volgt een korte uitleg van deze drie benaderingen.

De sovjetvisie is een visie op de Russische Revolutie die in de Sovjet-Unie leidend was, waarin het marxisme grote invloed geniet. Deze visie vindt zijn oorsprong vrijwel direct na het ontstaan van de Sovjet-Unie. Het ontstaan van de Russische Revolutie wordt toegeschreven aan de slechte omstandigheden voor het gewone volk en het onderdrukkend regime van de tsaar. Een groot probleem waren de klassenverschillen, waardoor een revolutie (klassenstrijd) als onvermijdelijk werd beschouwd. De Bolsjewieken hadden hierin een leidende rol; zij leidden de volksopstand met enorme steun en vertegenwoordigden de wensen en behoeftes van de massa. De Bolsjewieken werden gezien als bevrijders en Lenin als de held. De visie is *top-down*, waar met name nadruk ligt op de politieke ontwikkelingen en de rol van de Bolsjewieken.

In het westen was lange tijd, zeker tot de jaren 1960, de liberale visie de meest dominante visie op de Russische Revolutie. De visie is op vele punten tegenstrijdig aan de sovjetvisie. De Russische Revolutie was volgens de liberale visie te vermijden en onverwacht; er was namelijk tot die tijd sprake van vooruitgang in Rusland. Het uitbreken van de revolutie wordt toegeschreven aan persoonlijke fouten van de tsaar en de Eerste Wereldoorlog, die een destabiliserende werking had op de samenleving. Onder het volk was geen klassen- of politiek bewustzijn aanwezig. Zij werden echter geradicaliseerd en opgehitst door de machtswellustige Bolsjewieken. Door middel van manipulatie, misbruik en een sterke organisatie wisten zij een staatsgreep te doen en een corrupt systeem te creëren, waarin een grote rol was weggelegd voor terreur en dwang. Ook deze visie is *top-down*.

Waar de liberale en sovjetvisie aan twee uiteinden van het continuüm zitten, bevindt de revisionistische visie zich ergens in het midden. De revisionistische visie is in het westen ontstaan in de jaren 1960-1970 in reactie op de dominante liberale visie. Er was voor 1917 sprake van een onderdrukkend systeem en de revolutie was te verwachten. Niet alle schuld wordt echter bij de tsaar gelegd. Er wordt daarentegen gewezen naar de moeilijke omstandigheden waar de tsaar in verkeerde. De Eerste Wereldoorlog zorgde voor grote problemen en veroorzaakte een toenemende strijdbaarheid onder de bevolking. De massa was niet geradicaliseerd door de Bolsjewieken, maar door de omstandigheden. In de revisionistische

visie is er aandacht voor de mate van zelfbestuur onder de bevolking en de persoonlijke ervaring. Het is zodoende een meer *bottom-up* benadering van de Russische Revolutie. Het betrof een volksopstand waarbij de Bolsjewieken aan het hoofd werden gesteld; zij waren de groep die de wensen en behoeften van de massa vertegenwoordigde.

Voorbereidende les

Het didactisch product betreft een mysterie. Het mysterie in kwestie is een vrij complexe opdracht, waar enige voorkennis noodzakelijk bij is. Daarom is het zeer aan te raden alvorens het mysterie een voorbereidende les te geven. Deze les introduceert de Russische Revolutie en het verloop ervan bij de leerlingen, zodat deze een duidelijk overzicht van de ontwikkelingen hebben. De leerdoelen van de voorbereidende les zijn:

- Leerlingen hebben een overzicht van het verloop en de verschillende aspecten van de Russische Revolutie.
- Leerlingen kunnen belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen rondom Russische Revolutie in chronologische volgorde zetten.
- Leerlingen beseffen dat er verschillende visies bestaan op de Russische Revolutie.
- Leerlingen kunnen belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen categoriseren.
- Leerlingen kunnen oorzaken van de Russische Revolutie aanwijzen en beargumenteren.

Deze voorbereidende neemt 50 tot 70 minuten in beslag.

In de voorbereidende les wordt eerst klassikaal (het verloop van) de Russische Revolutie besproken. Dit duurt ongeveer 15-20 minuten. Dit kan aan de hand van een tekstboek. In de uitleg moet in ieder geval besproken/genoemd worden:

- Revolutie van 1905
 - o Bloedige Zondag
 - o De oprichting van de Doema
- De Eerste Wereldoorlog
 - o Het verloop voor Rusland
 - o De gevolgen voor de Russische bevolking
- De Februarirevolutie en de Oktoberrevolutie
 - o Aftreden van de tsaar en Voorlopige Regering onder Kerenski

- (op)komst Lenin (en Bolsjewieken)
 - Sovjets
 - Machtsovername Bolsjewieken
- De Burgeroorlog en ontstaan Sovjet-Unie

Daarnaast wordt ook besproken dat er verschillende visies zijn op de Russische Revolutie en hoe deze zijn ontstaan gedurende de twintigste eeuw. Hoe diep hierop wordt ingegaan en hoeveel inleiding nodig is, hangt af van het niveau van de klas. De docent kan inschatten of de leerlingen een behoefte hebben aan een meer diepgaande bespreking en uitleg van de visies, of dat zij dit meer zelfstandig gaan onderzoeken gedurende het mysterie.

Aan te raden is dat de leerling ook na de uitleg toegang hebben tot deze informatie, bijvoorbeeld via een tekstboek, een PowerPoint, een hand-out of doordat zijzelf aantekeningen hebben gemaakt. Zo kunnen zij de tijdlijnopdracht beter maken. Bepaal het medium van tevoren.

Na de klassikale uitleg kunnen de leerlingen aan de slag met de tijdlijnopdracht. Deze opdracht maken ze in tweetallen. Ieder tweetal krijgt een tijdlijn (2 A4'tjes in de lengte aan elkaar geplakt) en een set kaartjes in een envelop. De opdracht bestaat uit 3 stappen en duurt ongeveer 20 minuten

Stap 1:

De leerlingen lezen de kaartjes en bepalen of deze horen bij 'militair', 'politiek' of 'sociaaleconomisch'. Ze plaatsen deze dan als een stapeltje op het gebied waartoe het behoort.

Stap 2:

De leerlingen gaan nu de kaartjes op de tijdlijn plaatsen in chronologische volgorde, rekening houdend met de verschillende gebieden waar de kaartjes betrekking op hebben.

Stap 3:

De leerlingen markeren de kaartjes die volgens hen de oorzaken aangeven van de Russische Revolutie. Zij schrijven in hun schrift waarom zij deze kaartjes hebben gekozen. De kaartjes blijven in chronologische volgorde op de tijdlijn.

Daarna volgt een nabespreking waarbij de tijdlijnen nagekeken worden. Idealiter gebeurt dit op een visuele manier, waarbij de docent de tijdlijn op het smartboard toont en de antwoorden van de leerlingen real-time visueel verwerkt. Ook wordt gevraagd naar de oorzaken die de leerlingen aangewezen hebben en hun redenering hierachter. De nabespreking duurt ongeveer 10-15 minuten.

Mysterie Russische Revolutie

Hieronder volgt de docentenhandleiding wat betreft de opdracht ‘mysterie Russische Revolutie’ zelf. Allereerst wordt algemene informatie gegeven over de opdracht: de opbouw, de doelgroep en de leerdoelen van de opdracht. Daarna wordt de aan te raden uitvoer van de opdracht besproken. Deze is gericht op de rol van de docent en wat er van hem of haar verwacht wordt in het goed en effectief laten verlopen van de opdracht.

Opbouw, doelgroep en leerdoelen van de opdracht

Het mysterie ‘Russische Revolutie’ is ontworpen voor havo- en vwo-bovenbouw. De opdracht is met name geschikt voor de eindexamenklassen. Het mysterie bestaat uit drie rondes en is uit te voeren in twee lessen van 50 minuten of een lesuur van 70 minuten. Om de tijdsdruk te verlagen kan ook op basis van een 70-minuten durende lesuur ronde 3 gedaan worden in het begin van een tweede les. De tijdsaanduidingen zijn op basis van uitvoer in een les van 70 minuten. Op pagina 20-23 vindt u een schematische weergave van de opbouw van de opdracht en de alternatieven die hierop mogelijk zijn.

Ronde 1

De eerste ronde doen leerlingen in drietallen. De leerlingen lezen de bronnen op de genummerde kaartjes (p. 47-52). Deze moeten zij koppelen aan de onderzoeksvragen waar deze (volgens hen) informatie over verschaffen. De onderverdeling geven zij aan op het opdrachtstencil ‘Ronde 1: invulblad’ (p. 34). Sommige bronnen kunnen bij meerdere onderzoeksvragen. Deze ronde duurt ongeveer 10-15 minuten.

De leerdoelen bij ronde 1 zijn:

- De leerling kent het verloop en de verschillende aspecten van de Russische Revolutie.
- De leerling kan passende en bruikbare informatie ter beantwoording van een onderzoeksvraag selecteren en herkennen.
- De leerling is in staat bronnen te categoriseren rondom bepaalde thema’s.

Na ronde 1 volgt een korte tussenbespreking. Op dit moment wordt ook de instructie voor ronde 2 gegeven. Dit duurt maximaal 5 minuten.

Ronde 2: experts

In de tweede ronde gaan de leerlingen van ieder drietal individueel aan de slag. Ieder focust zich op een perspectief (liberaal, sovjet of revisionistisch) en pakt de kaartjes die bij het perspectief passen (aangegeven met LIB, SOV of REV). Ze lezen de kaartjes van hun perspectief opnieuw en maken het opdrachtstencil 'Ronde 2: Expert' voor hun perspectief (zie p. 35-43). De vragen op de stencils verschillen enigszins per perspectief. De oorzaak hiervoor is de beschikbaarheid van bronnen en daarnaast komen door verschillende vragen te stellen de kenmerken van de perspectieven beter naar voren. De reden hiervoor. De vragen op dit stencil zijn onderverdeeld in drie deelonderwerpen, afgeleid van de onderzoeksvragen uit ronde 1 (zie invulblad ronde 1, p. 34). Eerst noteren ze bij alle vragen het nummer of de nummers van de kaartjes die hier antwoord op geven, alvorens zij hun antwoorden uitschrijven. Zij worden expert van het perspectief wat zij onderzoeken. Deze ronde duurt ongeveer 15 tot 20 minuten.

De leerdoelen bij ronde 2 zijn:

- De leerling kent het verloop en de verschillende aspecten van de Russische Revolutie.
- De leerling is in staat om met behulp van primaire bronnen historische onderzoeksvragen te beantwoorden

Na ronde 2 is er mogelijkheid voor een korte tussenbespreking. Dit duurt maximaal 5 minuten. De tussenbespreking is niet perse nodig; er kan ook direct worden overgegaan op de instructie voor ronde 3 gegeven.

Ronde 3: expertuitwisseling

In deze ronde gaan de leerlingen weer als drietal aan de slag. Er volgt een expertuitwisseling. Gezamenlijk beantwoorden zij de vragen van het opdrachtstencil 'ronde 3: expertuitwisseling' (p. 44-46). De vragen op dit stencil zijn wederom onderverdeeld in de drie deelonderwerpen uit ronde 2, die waren afgeleid van de onderzoeksvragen uit ronde 1. Ronde 3 duurt ongeveer 15 minuten.

De leerdoelen bij ronde 3 zijn:

- De leerling beseft dat er naast elkaar verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen kunnen ontstaan.
- De leerling krijgt inzicht in de discussiepunten in de historiografie van de Russische Revolutie.
- De leerling kan verklaren hoe er verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen kunnen ontstaan.

Na ronde 3 volgt een nabespreking. Aan de hand van een onderwijsleergesprek worden de perspectieven, discussiepunten in de historiografie en de opgedane inzichten van de leerlingen besproken. Dit duurt 10 tot 15 minuten.

Alternatieve opbouw

Bij gebrek aan tijd kan de opbouw van de mysterie worden aangepast. Ronde 1 wordt overgeslagen en de leerlingen beginnen met ronde 2. Aangezien de leerlingen dan voor het eerst de kaartjes lezen, duurt ronde twee dan waarschijnlijk iets langer (20-25 minuten)

Verwerkingsopdracht: een essay schrijven

Ter uitbreiding en verwerking van de mysterie-opdracht kunnen de leerlingen een essay schrijven (p. 53). De leerdoelen bij deze opdracht zijn:

- De leerling kan de verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen beschrijven in een essay.
- De leerling kan discussiepunten in de historiografie van de Russische Revolutie analyseren (en hier een eigen positie in innemen).
- De leerling kan een onderbouwde eigen mening over de historiografische perspectieven vormen en deze verwerken in een essay.

In deze opdracht geven de leerlingen een overzicht van de verschillen en overeenkomsten tussen de drie perspectieven en krijgen de ruimte om hun eigen perspectief te vormen.

De opdracht is complex en biedt extra uitdaging. Het is met name geschikt voor de leerlingen die op zoek zijn naar deze extra uitdaging en leerlingen uit 6 VWO. Het schrijven van het essay is een individuele opdracht. Dit kan deels in de les en als huiswerk worden gemaakt. Het staat de docent vrij om de omvang van het essay te bepalen, aangeraden wordt om 500 woorden als minimum aan te houden. Zo worden de leerlingen gedwongen diepgang te brengen in hun essay.

Schematische weergave opbouw

* alternatieve opbouw voor tijdgebrek

** alternatieve opbouw ter versimpeling van de opdracht

	WAT DOEN LEERLINGEN	DOELEN	MATERIAAL
RONDE 1 10-15 MIN	Werken in drietal Lezen bronnenkaartjes en delen deze in bij één van de drie onderzoeksvragen op het opdrachtstencil <i>Ronde 1: invulblad</i> <i>** Laat leerlingen in tweetallen werken, om vervolgens enkel de liberale en de sovjetvisie te onderzoeken</i>	De leerling kent het verloop en de verschillende aspecten van de Russische Revolutie De leerling kan passende en bruikbare informatie ter beantwoording van een onderzoeksvraag selecteren en herkennen. De leerling is in staat bronnen te categoriseren rondom bepaalde thema's.	1. Bronnenkaartjes (p. 47-52) 2. Opdrachtstencil: <i>Ronde 1: invulblad</i> (p. 34) <i>** Bronkaartjes met REV zijn niet nodig. Nummer de kaartjes eventueel opnieuw.</i>
RONDE 2 15-20 MIN * 20-25 MIN	Leden uit drietal werken individueel en onderzoeken ieder een andere visie. Met behulp van de bronnenkaartjes voor hun visie maken zij de vragen op hun opdrachtstencil <i>Ronde 2: Expert</i> dat hoort bij hun visie. <i>* Er kan ook met ronde twee begonnen worden in geval van tijdgebrek</i>	De leerling kent het verloop en de verschillende aspecten van de Russische Revolutie De leerling is in staat om met behulp van primaire bronnen historische vragen te beantwoorden	1. Bronnenkaartjes (horend bij betreffende visie) (p. 47-52) 2. Opdrachtstencil: <i>Ronde 2: Expert</i> Drie varianten: - Liberale visie (p.35-37) - Sovjetvisie (p. 38-40) - Revisionistische visie (p.40-42)

		<i>** Laat leerlingen alleen de liberale visie en de sovjetvisie onderzoeken.</i>	<i>** Neem de revisionistische visie niet mee</i>
RONDE 3 15 MIN	Werken in drietal De leerlingen maken nu een vergelijking tussen de drie verschillende visies door de vragen te maken op het opdrachtstencil <i>ronde 3: expertuitwisseling</i> <i>** Laat leerlingen in tweetallen alleen de liberale visie en de sovjetvisie vergelijken.</i>	De leerling beseft dat er naast elkaar verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen kunnen ontstaan. De leerling krijgt inzicht in de discussiepunten in de historiografie van de Russische Revolutie. De leerling kan verklaren hoe er verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen kunnen ontstaan.	1. Opdrachtstencil: <i>Ronde 3: expertuitwisseling</i> (p. 44-46) <i>** Verwijder of sla de vragen over de revisionistische visie over</i>
NABE-SPREKING 10 MIN	Drietallen geven hun antwoorden en conclusies. Docent vraagt a.d.h.v. een onderwijsleergesprek naar verklaringen voor verschillen en overeenkomsten en hoe de visies zijn in te delen in de tijd	Gelijk aan ronde 3	
ESSAY	Het essay in een optionele verwerkingsopdracht ter uitbreiding. Leerling schrijven een essay waarin zijn	De leerling kan de verschillende perspectieven op historische gebeurtenissen beschrijven in een essay.	De Russische Revolutie 'Verwerkingsopdracht: Essay' (p. 53)

een overzicht geven van de verschillen en overeenkomsten tussen de visies en hun eigen visie vormen.

Minimaal 500 woorden

De leerling kan discussiepunten in de historiografie van de Russische Revolutie analyseren (en hier een eigen positie in innemen).

De leerling kan een onderbouwde eigen mening over de historiografische perspectieven vormen en deze verwerken in een essay.

Uitvoer van de opdracht

Voor de opdracht moet een inhoudelijke, theoretische les gegeven zijn zodat de leerlingen het verloop van de Russische Revolutie kennen. Een voorbeeld van een dergelijke voorbereidende les is eerder te vinden in dit didactisch product. Knip voor de les de bronkaartjes uit en doe de sets in enveloppen.

Begin de les met de instructie van **ronde 1** alvorens het uitdelen van de bronkaartjes en het invulblad van ronde 1. Dit kan kort en bondig door de tekst die op het opdrachtstencil 'Ronde 1: invulblad' staat voor te lezen. De leerlingen kunnen deze zelf nalezen. Daarnaast is het aan te raden kort te benoemen waarom de opdracht, en specifiek voor ronde 1 en 2, nuttig is (historische onderzoeksvaardigheden en brongebruik). Voor ronde 1 moeten er drietallen worden gevormd. Dit kan door de docent gedaan worden, maar ook door leerlingen zelf. Als de groepjes zijn gevormd wordt per drietal 'Ronde 1: invulblad' en de bronkaartjes uitgedeeld in een envelop. De leerlingen kunnen vervolgens aan de slag. De docent loopt rond om te kijken of ieder drietal voortvarend aan de slag gaat en geeft indien nodig extra sturing. Als alle drietallen klaar zijn of na ongeveer 10 minuten volgt klassikaal een korte **tussenbespreking**. Hierbij kan de docent, afhankelijk van de beschikbare tijd, vragen naar de tactiek, de moeilijkheden en de waarnemingen van de leerlingen.

Vervolgens volgt de instructie voor **ronde 2**. Wederom kan deze van het betreffende invulblad, 'Ronde 2: Expert', worden voorgelezen. De leerlingen doen deze ronde zelfstandig en in ieder drietal richt een leerlingen zich op een van de drie perspectieven. Zij worden ieder expert van een visie op de Russische Revolutie. De leerlingen kunnen deze zelf onderling verdelen of het kan door de docent gedaan worden. Hierbij kan rekening worden gehouden met de moeilijkheidsgraad van de verschillende perspectieven. Hoewel deze qua moeilijkheid niet ver uit elkaar liggen, is de opdracht expert liberale visie het makkelijkst en de expert revisionistische visie het moeilijkst. Benadruk dat eerst bij alle vragen de kaartjes genoteerd moeten worden, voordat zij hun uitleg gaan uitschrijven. Dit omdat op deze manier als de tijd om is leerlingen sowieso de kaartjes hebben gekoppeld aan de vragen door middel van een redenatie in hun hoofd. Als deze nog niet uitgeschreven is, is dit daarom niet meteen een probleem bij de volgende ronde. Na de verdeling worden de invulbladen uitgedeeld. Deze ronde wordt gedaan in stilte. De docent loopt rond om eventuele vragen te beantwoorden en te kijken of iedereen aan de slag is. Als de leerlingen klaar zijn of na maximaal 20 minuten kan klassikaal een (zeer) korte tussenbespreking volgen, maar deze is niet perse nodig.

Daarna geeft de docent de instructie voor **ronde 3**. Opnieuw kan deze voorgelezen worden van het invulblad (ronde 3: expertuitwisseling) voordat deze wordt uitgedeeld. Ieder drietal krijgt één exemplaar van de 'ronde 3: expertuitwisseling'. De drietallen gaan hun kennis uitwisselen en vergelijken en gezamenlijk de vragen op de stencils invullen. De docent loopt rond om te kijken of ieder drietal voortvarend aan de slag gaat en geeft indien nodig extra sturing. Als alle drietallen klaar zijn of na maximaal 15 minuten volgt de **nabespreking**. Hierbij moeten verschillende drietallen hun antwoorden geven op de vragen op het stencil. De docent vraagt door en laat andere drietallen op- of aanmerkingen hierop geven. Ook vraagt de docent naar

wat de leerlingen opviel bij de visies en vraagt naar verklaringen voor de overeenkomsten en verschillen tussen deze perspectieven. Idealiter brengt ieder drietal iets in tijdens de nabespreking. Vervolgens wordt besproken met de klas hoe deze visies zijn in te delen in de tijd. Tot slot vraagt de docent de leerlingen waarom deze opdracht gedaan is. Wat hebben jullie geleerd en waarom was het nuttig?

Alternatieven voor uitvoer

1. Bij gebrek aan tijd kan de opbouw van de mysterie worden aangepast. Ronde 1 wordt overgeslagen en de leerlingen beginnen met ronde 2. De drietallen moeten al wel gevormd zijn, voordat de leerlingen zelfstandig met deze ronde aan de slag gaan. Aangezien de leerlingen dan voor het eerst de kaartjes lezen, duurt ronde twee dan waarschijnlijk iets langer (20-25 minuten).
2. Indien de opdracht de moeilijk wordt geacht of de leerlingen nog weinig gewerkt hebben met multiperspectiviteit, kunnen de leerlingen in plaats van in drietallen ook in tweetallen de mysterie maken. Zij richten zich ook ieder op één perspectief, het sovjetperspectief of wel het liberale perspectief. Dit omdat deze twee het meest contrasteren en zodoende duidelijk de verschillen in visie laten zien. Bij het opdrachtstencil ‘ronde 3: expertuitwisseling’ kan de conclusievraag worden overgeslagen.
3. Indien de klas niet precies op te delen is in drietallen, vormen één of twee groepjes tweetallen. Deze doen de opdracht dan zoals uitgelegd bij punt 2.

Antwoordmodellen

Hieronder volgen de antwoordmodellen van ronde 1 en 2 van de mysterie. Deze antwoordmodellen bieden de te verwachten antwoorden. Het is aan te raden dat de docent de antwoorden doorneemt voordat de opdracht wordt uitgevoerd.

Ronde 1

Hoewel het doel van de opdracht in ronde 1 niet is om de juiste antwoorden te krijgen, is het handig om een overzicht te hebben van de te verwachten antwoorden. Zodoende kan er geanticipeerd worden op eventuele conclusies die leerlingen trekken, maar ook op vragen en/of onduidelijkheden.

Bij ronde 1 moeten de leerlingen de 23 bronnen plaatsen bij een van de drie onderzoeksvragen. Naar verwachting worden de bronnen als volgt gecategoriseerd:

Bij onderzoeksvraag 1 ‘wat was de situatie in Rusland tot 1917?’:

- 3, 8, 9, 10, 11, 15, 22

Bij deelonderwerp 2 ‘wat was de rol van het Russische volk in de Russische Revolutie?’:

- 1, 2, 4, 7, 12, 13, 14, (15,) 18, (19)

Bij deelonderwerp 3 'wat was de rol van Lenin en de Bolsjewieken in de Russische Revolutie?':

- 5, 6, 7, (12,) 16, 17, 19, 20, 21, 23

Nummer 15, 19 en 12 kunnen voor twee onderzoeksvragen worden gebruikt.

Ronde 2: experts

Het doel van ronde 2 is dat leerlingen door middel van het gebruik van de bronnen antwoord kunnen geven op de vragen. Ze moeten zelf uit de kaartjes die horen bij hun perspectief het kaartje of de kaartjes vinden die antwoord geven op de vraag. Per perspectief volgen hier de modelantwoorden.

Liberaal perspectief

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Wie wordt aangewezen als de schuldige voor het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje: 8/3

Uitleg: *De tsaar is de schuldige, als 'de bron van alle problemen in Rusland'. Hij wilde in zijn eentje alles regeren, maar was hier heel slecht in. Hij zou Rusland zelfs verraden hebben.*

2. Was het vanzelfsprekend en te verwachten dat de Russische Revolutie uitbrak of niet?

Kaartje: 3/6

Uitleg: *Nee, het ging eigenlijk de goede kant op met Rusland (ondanks het slechte regime van de tsaar). De revolutie was vrij onverwacht.*

3. Is er een verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje: 6

Uitleg: *Ja, er is een groot verband. Dit was de aanleiding voor het uitbreken van de Russische Revolutie. Daarvoor was er eigenlijk niets aan de hand en ging het de goede kant op.*

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

4. Had het volk een leidende of een volgende rol in de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: 7/14

Uitleg: *Het volk had een volgende rol. Ze hadden zelf geen verstand van politiek, maar waren opgestoot door de Bolsjewieken. Ze werden gemanipuleerd.*

5. Waarom gingen Russische boeren en arbeiders meedoen aan de revolutie?

Kaartje: 7/16

Uitleg: *Omdat ze waren gemanipuleerd en opgestoot door de Bolsjewieken, die allerlei beloftes deden aan de boeren en arbeiders.*

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

6. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje: 5/2/16/21

Uitleg: *Het waren samenzweerders die een deel van het volk wisten te manipuleren. Daarnaast maakten ze gebruik van terreur en dwang met behulp van de geheime politie. Het ging om een (illegale) staatsgreep.*

7. Is het liberale perspectief positief of negatief over de rol Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje: 16/21

Uitleg: *Negatief. Ze worden samenzweerders genoemd, die misbruik maken van het onwetende volk. Ze doen alles om de macht te grijpen.*

Sovjetperspectief

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Was er sprake van vooruitgang in Rusland voor 1917 of niet?

Kaartje: 9/2/15

Uitleg: *Nee, er was geen sprake van vooruitgang. Het volk leefde in slechte omstandigheden. Het werden onderdrukt door de tsaar en door het kapitalistisch systeem.*

2. Was het vanzelfsprekend en te verwachten dat de Russische Revolutie uitbrak of niet?

Kaartje: 9

Uitleg: *Ja, het ging al lange tijd erg slecht. Een revolutie was slechts een kwestie van tijd.*

3. Is er een duidelijk verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje: 2

Uitleg: *Er is geen groot verband. De Russische bevolking had het voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog al erg slecht. De Revolutie was waarschijnlijk ook zonder de Eerste Wereldoorlog uitgebroken.*

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

4. Had het volk een actieve of een passieve politieke rol in de Russische Revolutie?

Kaartje: 4

Uitleg: *Ja, arbeiders en boeren waren erg actief en verenigden zich in sovjets.*

5. Waarom steunde de Russische boeren en arbeiders de Bolsjewieken?

Kaartje: 12

Uitleg: *De Bolsjewieken kwamen voor de rechten van de arbeiders en de boeren op.*

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

6. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje: 6/ 23

Uitleg: *Lenin was een geniale leider die de situatie goed kon inschatten.*

7. Is het sovjetperspectief positief of negatief over de rol Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje: 6/ 23

Uitleg: *Positief. Lenin wordt een geniaal talent en een krachtig en creatief genie genoemd.*

Revisionistisch perspectief

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Wat is de rol van tsaar Nicolaas II in het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje: 22

Uitleg: *Het ging slecht met Rusland. De tsaar was geen sterke leider, maar de revolutie was niet zijn schuld.*

2. Is er een verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje: 11

Uitleg: *Ja, de Eerste Wereldoorlog zorgde voor nog verdere problemen in Rusland. De bevolking leed extra onder de gevolgen van de oorlog.*

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

3. Had het volk een actieve of een passieve politieke rol in de Russische Revolutie?

Kaartje: 18/13/1

Uitleg: *Het volk had een actieve rol. Het verenigde zichzelf in sovjets (die een centrum van macht vormden) en deed mee aan stakingen en demonstraties. Ook boeren kwamen in opstand tegen grootgrondbezitters.*

4. Welke bevolkingsgroepen steunden de Bolsjewieken wel of niet?

Kaartje: 17/19

Uitleg: *Vooraf de arbeiders in de steden steunden de Bolsjewieken. Op het platteland hadden ze minder aanhang.*

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

5. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje: 17

Uitleg: *Hun plannen sloten aan op de ideeën van bepaalde bevolkingsgroepen, waardoor zij aan het hoofd kwamen van een volksbeweging.*

6. Hoe spreekt het revisionistisch perspectief over Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje: 20/ 17

Uitleg: *Lenin en de Bolsjewieken kwamen aan het hoofd van een volksbeweging te staan. Alleen op deze manier hebben zij de macht kunnen krijgen, niet omdat Lenin zo machtig was.*

Ronde 3: expertuitwisseling

Het doel van ronde 3 is dat leerlingen met elkaar in gesprek gaan over de door hun onderzochte perspectieven en dat zij inzien dat, hoewel ze allemaal over (dezelfde deelonderwerpen van) de Russische Revolutie gaan, de benaderingen en verklaringen erg kunnen verschillen. Op deze manier komen leerlingen in aanraking met multiperspectiviteit in het temporele kader van de historiografie. Het gaat daarom in deze ronde niet om het verkrijgen van een bepaald antwoord, maar het hierboven besproken inzicht. De antwoorden die hier gegeven worden zijn gebaseerd op verwachtingen.

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

Verschillen:

- Het liberale perspectief spreekt van vooruitgang, het sovjetperspectief zeker niet
- Het liberale perspectief legt de schuld van de tsaar, het revisionistische perspectief zegt dat het niet alleen de schuld van de tsaar is.
- Het liberale en revisionistische perspectief spreken van een groot verband met de Eerste Wereldoorlog, het sovjetperspectief niet.
- Het liberale perspectief beschouwt de Russische Revolutie als onverwacht, het sovjetperspectief als verwacht

Overeenkomsten:

- Het liberale en revisionistische perspectief spreken van een groot verband met de Eerste Wereldoorlog.
- Alle perspectieven stellen dat het tsarenregime onderdrukkend was.

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

Verschillen:

- Het sovjet- en revisionistische perspectief stellen dat het volk een actieve rol had, het liberale perspectief zegt van niet.
- Het revisionistische perspectief zegt dat de aanhang van de Bolsjewieken onder het volk niet erg groot was, de anderen van wel.
- Het sovjetperspectief zegt dat het volk massaal achter de Bolsjewieken gingen staan uit eigen wil, terwijl het liberale perspectief zegt dat het volk werd gemanipuleerd door de Bolsjewieken.

Overeenkomsten:

- Het sovjet- en revisionistische perspectief stellen dat het volk een actieve rol had

Deelonderwerp 3: De rol en de overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

Verschillen:

- Het sovjetperspectief is heel positief over Lenin en het liberale perspectief juist heel negatief.
- Het liberale perspectief benadrukt het gebruik van terreur en dwang door de Bolsjewieken, dit is niet of minder het geval bij het sovjet- en revisionistische perspectief.
- Het liberale perspectief spreekt van een illegale staatsgreep, dit is niet of minder het geval bij het sovjet- en revisionistische perspectief

- Het sovjetperspectief stelt dat de Russische Revolutie te danken is aan de persoon van Lenin, het revisionistische perspectief zegt dat dat niet het geval kan zijn, maar dat andere zaken meespelen.

Overeenkomsten:

- Het sovjetperspectief en het liberale perspectief kennen een grote rol toe aan de Bolsjewieken en Lenin

Conclusie

De conclusie kan bij werken in tweetal worden overgeslagen. Bij deze opdracht zijn veel verschillende antwoorden mogelijk, afhankelijk van de invalshoek die de leerlingen kiezen. Bespreek dit in de nabespreking. Het meest te verwachten antwoord is.

De meeste tegenstellingen zijn tussen het *sovjet-* en het *liberale* perspectief, want:
Het sovjetperspectief is erg positief over de Bolsjewieken (en de Russische Revolutie) en het liberale perspectief erg negatief.

Materialen

Materiaal voorbereidende les

Tijdlijnopdracht¹⁹

De Eerste Wereldoorlog begint	De vrede van Brest-Litovsk wordt getekend.	Een vreedzame opstand leidt tot een bloedbad ‘Bloedige Zondag’.
De Doema wordt telkens ontbonden door de tsaar.	De Russische arbeiders en boeren leven in slechte omstandigheden	De geallieerden steunen de Witten in de Burgeroorlog tegen de Roden (Bolsjewieken)
Tsaar Nicolaas en zijn gezin worden vermoord door de Bolsjewieken	Arbeiders en boeren verenigen zich in Sovjets	Lenin belooft de Russische bevolking ‘land, brood en vrede’.
Lenin komt per geheime trein aan in Sint-Petersburg	Tsaar Nicolaas II neemt de leiding over het leger over	De Roden (Bolsjewieken) winnen de Burgeroorlog van de Witten.
De Doema (volgvertegenwoordiging) wordt opgericht	Kerenski leidt de voorlopige regering	De Russische bevolking leidt onder te tekorten die ontstaan zijn door de Eerste Wereldoorlog
De Sovjet-Unie wordt opgericht	Tsaar Nicolaas II treedt af.	Lenin overlijdt aan de gevolgen van een hersenbloeding
De Eerste Wereldoorlog verliep rampzalig	Stalin volgt Lenin op	De Bolsjewieken bestormen het winterpaleis en zetten de voorlopige regering af

¹⁹ Omwille van het gemak bij uitprinten zijn er blanco pagina’s ingevoegd tussen de verschillende materialen.

1905

Militair

Politiek

Sociaaleconomisch

915

1920

Materiaal mysterie ‘Russische Revolutie’

Opdrachtenstencils²⁰

²⁰ Omwille van het gemak bij uitprinten zijn er blanco pagina’s ingevoegd tussen de verschillende materialen.

De Russische Revolutie

Ronde 1: Invulblad

Voorafgaand aan deze les hebben jullie besproken dat er verschillende visies zijn op de Russische Revolutie. In deze opdracht gaan jullie deze onderzoeken en vergelijken.

Je hebt kaartjes met stukjes tekst uitgedeeld gekregen. Op elk kaartje staat een nummer. Lees deze kaartjes en plaats ze bij het bijpassende onderzoeksvraag. Sommige kaartjes kunnen bij meerdere onderzoeksvragen passen. Niet bij ieder deelonderwerp horen evenveel kaartjes (niet bij alle 'Nr...' hoeft je iets in te vullen).

Voor deze opdracht heb je 10 minuten

Deelonderwerp 1: Hoe was de situatie in Rusland tot 1917?		Deelonderwerp 2: Wat was de rol van het Russische volk in de Russische Revolutie?	
Nr ...	Nr ...	Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...	Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...	Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...	Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...	Nr ...	Nr ...

Deelonderwerp 3: Wat was de rol van Lenin en de Bolsjewieken in de Russische Revolutie?	
Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...
Nr ...	Nr ...

De Russische Revolutie

Ronde 2: EXPERT LIBERAAL PERSPECTIEF

Jij gaat onderzoek doen naar hoe historici met een liberaal perspectief naar de gebeurtenissen en ontwikkelingen van de Russische Revolutie kijken

Pak per deelonderwerp alle kaartjes waar 'LIB' op staat en lees deze opnieuw. Per deelonderwerp beantwoord je in een paar zinnen de vragen en geef je het nummer van het kaartje of de nummers van de kaartjes die je hiervoor gebruikt hebt. Sommige kaartjes kun je bij meerdere vragen gebruiken. Gebruik alle kaartjes.

Tip: begin met het noteren van de kaartjes bij de bijbehorende vragen, schrijf daarna pas de uitleg.

Je hebt hiervoor 15-20 minuten de tijd

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Wie wordt aangewezen als de schuldige voor het ontstaan van de Russische Revolutie en waarom?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

2. Was het vanzelfsprekend en te verwachten dat de Russische Revolutie uitbrak of niet?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

3. Is er een verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

4. Had het volk een leidende of een volgende rol in de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

5. Waarom gingen Russische boeren en arbeiders meedoen aan de revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

6. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

7. Is het liberale perspectief positief of negatief over de rol Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

De Russische Revolutie

Ronde 2: EXPERT SOVJETPERSPECTIEF

Jij gaat onderzoek doen naar hoe historici met een sovjetperspectief naar de gebeurtenissen en ontwikkelingen van de Russische Revolutie kijken.

Pak per deelonderwerp alle kaartjes waar 'SOV' op staat en lees deze opnieuw. Per deelonderwerp beantwoord je in een paar zinnen de vragen en geef (indien mogelijk) het nummer van het kaartje of de nummers van de kaartjes die je hiervoor gebruikt hebt. Sommige kaartjes kun je bij meerdere vragen gebruiken. Gebruik alle kaartjes.

Tip: begin met het noteren van de kaartjes bij de bijbehorende vragen, schrijf daarna pas de uitleg.

Je hebt hiervoor 15-20 minuten de tijd

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Was er sprake van vooruitgang in Rusland voor 1917 of niet?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

2. Was het vanzelfsprekend en te verwachten dat de Russische Revolutie uitbrak of niet?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

3. Is er een duidelijk verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

4. Had het volk een actieve of een passieve politieke rol in de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

5. Waarom steunde de Russische boeren en arbeiders de Bolsjewieken?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

6. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

7. Is het sovjetperspectief positief of negatief over de rol Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

De Russische Revolutie

Ronde 2: EXPERT REVISIONISTISCH PERSPECTIEF

Jij gaat onderzoek doen naar hoe historici met een revisionistisch perspectief naar de gebeurtenissen en ontwikkelingen van de Russische Revolutie kijken.

Pak per deelonderwerp alle kaartjes waar 'REV' op staat en lees deze opnieuw. Per deelonderwerp beantwoord je in een paar zinnen de vragen en geef het nummer van het kaartje of de nummers van de kaartjes die je hiervoor gebruikt hebt. Sommige kaartjes kun je bij meerdere vragen gebruiken. Gebruik alle kaartjes.

Tip: begin met het noteren van de kaartjes bij de bijbehorende vragen, schrijf daarna pas de uitleg.

Je hebt hiervoor 15-20 minuten de tijd

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

1. Wat is de rol van tsaar Nicolaas II in het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

2. Is er een verband tussen de Eerste Wereldoorlog en het ontstaan van de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

3. Had het volk een actieve of een passieve politieke rol in de Russische Revolutie?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

4. Welke bevolkingsgroepen steunden de Bolsjewieken en waarom?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

Deelonderwerp 3: De rol en overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

5. Op welke manier wisten de Bolsjewieken aan de macht te komen?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

6. Hoe spreekt het revisionistisch perspectief over Lenin en de Bolsjewieken?

Kaartje nummer: _____

Uitleg

De Russische Revolutie

Ronde 3: expertuitwisseling

Ieder van jullie heeft zich verdiept in een van de drie perspectieven. Per deelonderwerp gaan jullie de perspectieven vergelijken. Wat zijn de overeenkomsten? Wat zijn de verschillen? Geef bij elk verschil en elke overeenkomst aan over welk perspectief of perspectieven het gaat, zodat je niet in de war raakt.

Je hebt hiervoor 15 minuten de tijd

Deelonderwerp 1: Rusland tot 1917

Verschillen:

Overeenkomsten:

Deelonderwerp 2: De rol van het Russische volk

Verschillen:

Overeenkomsten:

Deelonderwerp 3: De rol en de overwinning van Lenin en de Bolsjewieken

Verschillen:

Overeenkomsten:

Conclusie:

De meeste overeenkomsten zijn tussen het en het perspectief, want:

De meeste verschillen zijn tussen het
en het perspectief, want:

Bronnen

1 REV

Begin maart 1917 uitte de bevolking door haar misnoegen over de schaarste aan levensmiddelen, de buitensporige hoge prijsstijgingen en de politieke gang van zaken, door massale demonstraties en stakingen.

Bron: Adang en Vercauteren, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo* (1985).

2 SOV

Het volk leefden in slechte omstandigheden. Al voor de Eerste Wereldoorlog uitbrak was er massale ellende onder arbeiders- en beroepsbevolking.

Bron: M.B. van der Hoeven, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen* (1967).

3 LIB

In de Doema (volksvertegenwoordiging) spraken de liberalen van de domheid en zelfs van het verraad van de tsaar en zijn regering. Misschien had deze situatie nog jaren kunnen duren. Voor de meeste toch nog vrij onverwacht brak er in het voorjaar van 1917 voor de tweede maal in de twintigste eeuw een revolutie in Rusland uit

Bron: Adang en Vercauteren, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo* (1985).

4 SOV

Arbeiders en boeren hielden zich bezig met de politiek. Ze verenigden zich in de Sovjets (Russisch voor 'raden'), die vooral in de steden waren opgericht.

Bron: J. Venner e.a., *Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis* (2012).

5

LIB

De geheime politie, Tsjeka genaamd, ontketende bovendien een ware terreur onder alle zogenaamde vijanden van het volk en de revolutie. Brigades van de geheime politie doorkruisten het land, namen voedsel in voor de steden en executeerden onwillige boeren.

Bron: Adang en Vercauteren, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo* (1985) en M.B van der Hoeven, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen* (1967).

6

SOV

Onder zijn leiding werd duidelijk wat een geniaal talent Lenin was als leider van de massa en als een wijs en onbevreesde strateeg, die duidelijk zag welke kant de revolutie op zou gaan.

Bron: G.D. Obichkin, *V.I. Lenin, A short biography* (1976).

7

LIB

Doordat de Bolsjewieken de boeren hadden opgestookt sloeg de revolutie over naar Moskou en de boeren begonnen zichzelf te helpen tegenover de gehate landeigenaars onder de leus: 'berooft de rovers!'

Bron: Tekstboek Novem, *Wereld in wording* (1954).

8

LIB

Tsaar Nicolaas II was de bron van alle problemen in Rusland. Hij was de combinatie van twee kwaden: hij was vastbesloten om in zijn eentje te regeren, maar was ook totaal onbekwaam in het regeren.

Bron: O. Figes, *A People's Tragedy: The Russian Revolution: 1891-1924* (1994)

9

SOV

Tot 1917 veranderde er niets aan de slechte omstandigheden. Het is dus begrijpelijk, dat in dit Rusland allerlei stakingen en voedselrellen bewegingen uitbraken. De Revolutie was slechts een kwestie van tijd.

Bron: M.G Hoogstraaten e.a., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Havo-editie (1994).

10

LIB

De aanleiding van de ineenstorting van de oude maatschappij was de nederlaag tegen Duitsland, daarvoor ging het juist de goede kant op met Rusland.

11

REV

Intussen was de situatie achter het front bijzonder slecht geworden. De bevolking leed aan de gevolgen van de oorlog / Niet alleen aan het front, maar ook achter het front was de situatie bijzonder slecht geworden. De bevolking leed aan de gevolgen van de oorlog

Bron: bewerking van M M.G Hoogstraaten e.a., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Havo-editie (1994).

12

SOV

De bevolking steunde massaal de Bolsjewieken, die voor de rechten van de arbeiders en boeren opkwamen. De arbeiders en boeren werden uitgebuit door de fabriekseigenaren en de grootgrondbezitters. De Revolutie was een klassenstrijd.

Bron: M.B. van der, Hoeven, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen* (1967).

13

REV

Grote massa's leefden in onvrede over hun bestaan. Op het platteland namen de boeren het recht in eigen hand en kwamen in opstand tegen grootgrondbezitters.

Bron: Samenvoeging en bewerking van M.G Hoogstraaten e.a., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Havo-editie (1994) en J. Venner, e.a., *Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis* (2012).

14

LIB

Totdat de Bolsjewieken het volk manipuleerden, was er totaal geen politiek besef. Het volk is opgestoot door Lenin en zijn volgelingen.

15 SOV

De Russische arbeiders hadden evenveel te lijden onder het bewind van de tsaar als onder het kapitalistische systeem: De arbeiders leden niet alleen onder de kapitalistische uitbuiting, maar ook onder het gebrek aan mensenrechten in welke vorm dan ook.

Bron: Verscheidene auteurs, *Istorija vsesjoezni kommunistitsjeskoj partij (Bolsjevikov): kratkij kurs* (1938).

16 LIB

De Bolsjewieken waren een partij van samenzweerders. De Bolsjewieken profiteerden van de chaos in Rusland. Zij spoorden aan tot opstand en desertie en beloofden het volk vrede, brood en arbeid. Op deze wijze versterkten zij hun greep op de arbeiders.

Bron: Samenvoeging en bewerking van M.B. van der Hoeven, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen* (1967) en J. Venner, e.a., *Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis* (2012).

17 REV

De Bolsjewieken kwamen niet aan de macht omdat zij zo goed waren in het manipuleren, maar omdat hun plannen en ideeën aansloten op die van bepaalde bevolkingsgroepen. Dit plaatste de Bolsjewieken aan het hoofd van een volksbeweging.

Bron: R.G. Suny, 'Toward a Social History of the October Revolution', *The American Historical Review*, 88:1 (1983).

18 REV

Tussen de Februari- en Oktoberrevolutie ontstonden twee centra van macht. Uit de Doema was een regering ontstaan van vooral liberalen: De Voorlopige Regering. Het andere machtscentrum waren de Sovjets (raden), die vooral in de steden waren opgericht. In deze raden hadden arbeiders, soldaten en matrozen, maar ook schrijvers en intellectuelen zich verenigd.

Bron: J. Venner, e.a., *Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis* (2012).

19 REV

De Bolsjewieken bleven een minderheidspartij. Ze haalden alleen in de industriesteden een meerderheid. Op het platteland kregen ze nauwelijks aanhang.

Bron: Samenvoeging en bewerking van M.G Hoogstraaten e.a., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Havo-editie (1994) en J. Venner, e.a., *Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis* (2012).

20 REV

De Oktoberrevolutie wordt vaak gezien als de revolutie van Lenin. Maar was dit wel zo? Lenin heeft er zeker zijn stempel op gedrukt. Toch heeft hij het niet in zijn eentje voor elkaar weten te krijgen. Grote historische veranderingen zijn nooit het werk van bepaalde personen alleen. Er speelden ook andere factoren mee in Rusland in 1917, zoals de rol van het volk.

Bron: Bewerking van R. Service, *The Russian Revolution, 1900-1927* (2009).

21 LIB

De Oktoberrevolutie was een staatsgreep, waarbij een kleine groep zonder grootschalige steun van het Russische volk de macht greep. Door middel van valse slogans werd het volk gemanipuleerd om dit toe te staan, maar het volk was niet betrokken bij de machtsgreep. Zodra de Bolsjewieken aan de macht waren, kwam hun ware aard naar boven.

Bron: Samenvoeging en bewerking van R. Pipes, *The Russian Revolution* (1991) en R. Pipes, *Three 'Whys' of the Russian Revolution* (1997).

22 REV

Hoewel tsaar Nicolaas II geen buitengewoon goed tsaar was, was de revolutie niet ontstaan door zijn karakter en persoonlijk falen, maar door de algemene benarde situatie waarin Rusland verkeerde.

Bron: Bewerking van R. Service, *The Russian Revolution, 1900-1927* (2009).

23 SOV

Lenin was erg goed in het inschatten van de situatie. En bij het verslaan van de vijanden liet Lenin, net zoals bij alle andere omwentelingen, zien hoe een krachtig en creatief genie hij was.

Bron: P.A Golub. e.a., eds, *istoritsjeskij opyt III* (1985).

Materiaal verwerkingsopdracht: een essay schrijven

De Russische Revolutie

Verwerkingsopdracht: Essay

Je hebt nu een goed overzicht over de verschillende perspectieven op de Russische Revolutie en de verschillende aspecten ervan. Daardoor ben je nu bekend met de multiperspectiviteit op de Russische Revolutie. Je kent de raakvlakken en de verschillen tussen deze perspectieven. In deze opdracht ga je deze uitwerken en een stap verder: jij vormt jouw eigen perspectief.

Het essay moet de volgende onderdelen bevatten:

- Je benoemt de verschillen tussen de drie perspectieven (Sovjet, liberaal en revisionistisch) aan de hand van de drie deelonderwerpen.
- Je benoemt de overeenkomsten tussen de drie perspectieven (Sovjet, liberaal en revisionistisch) aan de hand van de drie deelonderwerpen.
- Je bespreekt met welke (onderdelen van de) perspectieven je het eens bent en waarom.
- Je bespreekt met welke (onderdelen van de perspectieven) je het niet eens bent en waarom.
- Je kiest één van de drie deelonderwerpen en geeft jouw eigen perspectief hierop.

Het essay moet ongeveer 400-600 woorden zijn.

Dit essay schrijf je individueel.

Literatuurlijst

Bronnen gebruikt voor verantwoording

- College voor Toetsen en Examens, *Geschiedenis havo. Syllabus centraal examen 2018. Nader vastgesteld* (2017).
- College voor Toetsen en Examens, *Geschiedenis vwo. Syllabus centraal examen 2018* (2016).
- Drie, J. van en Boxtel, C. van, 'Historical reasoning in the classroom: What does it look like and how can we enhance it?', *Teaching History*, 150 (2013).
- Ebbens, S., Ettekoven, S., *Effectief leren* (3^e druk, Groningen 2013).
- Krathwohl, D. R., 'A Revision of Bloom's Taxonomy: an Overview', *Theory into Practice*, 41:4 (2002) 212-218.
- Vink, A., Multiperspectiviteit in de geschiedenisles. Een onderzoek naar de theorie en praktijk van multiperspectiviteit in het kader van het PGO voor de eerstegraads opleiding geschiedenisdocent, Hogeschool Utrecht (2013).
- Wansink, B, Akkerman, S. Zuiker, I., Wubbels, T., 'Temporality in multiperspectivity', *Universiteit Utrecht, Faculty of Social Sciences* (2017).
- Wilschut, A., Straaten, D. van, Riessen, M. van, *Geschiedenisdidactiek. Handboek voor de vakdocent* (2e druk; Bussum 2013).
- Wineburg, S., 'Unnatural and essential: the nature of historical thinking', *Teaching History*, 129 (2007) 6-11.
- Woolfolk, A. E., Hughes, M. en Walkup, V., *Psychology in Education* (2^e druk, Londen 2012).

Bronnen gebruikt in mysterie

Algemeen

- Acton, E., *Rethinking the Russian Revolution* (New York, 1990).
- Adang, A. en Vercauteren, F.E.M, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo*, Meulenhoff Educatief (Amsterdam, 1985).
- Hoeven, M.B. van der, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen*, JM Meulenhoff (Amsterdam, 1967).
- Hoogstraaten, M.G., Kingma, R.H. en Siegman, T., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Tekstboek, Havo-editie, BKE-Baarn(Baarn, 1994).
- Novem, *Wereld in wording*, G.B. van Goor Zonen (Den Haag/Jakarta, 1954).

Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis*, ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012).

Bronnen gebruikt bij kaartjes (op nummer)

- 1: Adang, A. en Vercauteren, F.E.M, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo*, Meulenhoff Educatief (Amsterdam, 1985) 500.
- 2: bewerking van Hoeven, M.B. van der, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen*, JM Meulenhoff (Amsterdam, 1967) 285.
- 3: Adang, A. en Vercauteren, F.E.M, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo*, Meulenhoff Educatief (Amsterdam, 1985) 499.
- 4: Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis*, ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012) 236.
- 5: bewerking en samenvoeging van Adang, A. en Vercauteren, F.E.M, *Mensen en machten: Examenboek geschiedenis Havo/Vwo*, Meulenhoff Educatief (Amsterdam, 1985) 504 en Hoeven, M.B. van der, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen*, JM Meulenhoff (Amsterdam, 1967) 286, 287.
- 6: Obichkin, G.D., *V.I. Lenin, A short biography* (1976).
- 7: Novem, *Wereld in wording*, G.B. van Goor Zonen (Den Haag/Jakarta, 1954) 301.
- 8: Figes, O., *A People's Tragedy: The Russian Revolution: 1891-1924* (1994).
- 9: bewerking van Hoogstraaten, M.G., Kingma, R.H. en Siegman, T., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Tekstboek, Havo-editie, BKE-Baarn (Baarn, 1994) 57.
- 10: Hoeven, M.B. van der, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen*, JM Meulenhoff (Amsterdam, 1967) 285.
- 11: Hoogstraaten, M.G., Kingma, R.H. en Siegman, T., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Tekstboek, Havo-editie, BKE-Baarn (Baarn, 1994) 57.
- 13: Samenvoeging en bewerking van Hoogstraaten, M.G., Kingma, R.H. en Siegman, T., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Tekstboek, Havo-editie, BKE-Baarn (Baarn, 1994) 57 en Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis*, ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012) 236.
- 15: Verscheidene auteurs, *Istorija vsesjoezni kommunistitsjeskoj partij (Bolsjevikov): kratkij kurs*, (OGIZ Gosizdat 1938).
- 16: Samenvoeging en bewerking van Hoeven, M.B. van der, *Fasen en facetten: geschiedenis voor het eindexamen*, JM Meulenhoff (Amsterdam, 1967) 285. En Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis*, ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012) 236.
- 17: Suny, R.G., 'Toward a Social History of the October Revolution', *The American Historical Review*, 88:1 (1983) 52.
- 18: Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks: geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis*, ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012) 236.
- 19: Samenvoeging en bewerking van Hoogstraaten, M.G., Kingma, R.H. en Siegman, T., *Op weg naar 2000: geschiedenis van 1870 tot heden*, Tekstboek, Havo-editie, BKE-Baarn (Baarn, 1994) 57 en Venner, J., Heijden, C. van der, *Haperen, M. van, Feniks:*

- geschiedenis voor de bovenbouw havo. Overzicht van de geschiedenis,*
ThiemeMeulenhoff (Amersfoort, 2012) 236.
- 20: bewerking van Service, R., *The Russian Revolution, 1900-1927* (2009).
- 21: Samenvoeging en bewerking van Pipes, R., *The Russian Revolution* (1991) en Pipes, R., *Three 'Whys' of the Russian Revolution* (1997).
- 22: bewerking van Service, R., *The Russian Revolution, 1900-1927* (2009) 15.
- 23: Golub, P.A. e.a., eds, *istoritsjeskij opyt III* (1985) 308.

Appendix

Feedback vakdocenten²¹

Feedback Koen Hoondert:

Hoi Milou,

Allereerst complimenten voor de keuze voor het onderwerp. De Russische Revolutie is relevant voor zowel de Eerste Wereldoorlog, de Tweede Wereldoorlog en de Koude Oorlog en leent zich daarnaast goed voor multiperspectiviteit, ook de keuze om daar aandacht aan te besteden kan ik zeer waarderen. Ik heb de onderbouwing slechts gescand, maar die lijkt me uitgebreid en zeer verdedigbaar. Mijn feedback is opgebouwd volgens het [Didactisch Model van Van Gelder](#).

Doel

Je geeft doelen aan per ronde, maar de doelen van de gehele opdracht mogen helderder worden gecommuniceerd. Wat leren leerlingen van deze les?

Beginsituatie

De tijdlijn is m.i. niet per se noodzakelijk om deze opdracht te maken. Je kan hem toevoegen als handvat, maar je kan ook aangeven dat de Revolutie behandeld moet zijn.

Je hebt jouw opdracht nu echt toegespitst op h5 en a6. Hoe kan je deze mooie opdracht ook toegankelijk maken voor bijvoorbeeld h3 en a3?

Leerstofkeuze

Zie inleiding.

Werkvorm

Ik vind de opdrachten zeer gestructureerd. Het is moeilijke stof, dus het lijkt me goed dat die structuur er is. (Nav ons gesprek tijdens de les: de structuur zorgt er ook voor dat het inzetbaar is in h5.) Het zorgt er ook voor dat leerlingen snel en zonder al te veel instructie aan de slag kunnen. Klasse.

Omwille van de tijd zou ronde 1 ook korter kunnen worden opgenomen in ronde 2. Het mooiste aan deze opdracht was dat ze een eigen perspectief innamen en daarna in debat gingen. Ronde 1 is dan niet per se noodzakelijk. Dan kan er tijd worden vrijgemaakt voor toetsing (zie toetsing).

Leermiddelen

Het docentmateriaal moet toegankelijker. Zorg voor blanco pagina's, zodat er in één keer goed kan worden geprint. Bij dubbelzijdig printen krijg je nu pagina's met een deel opdracht 1 een deel opdracht 2. Onhandig.

Toetsing

Ik ben benieuwd naar jouw analyse van de opbrengsten. Het is omwille van de tijd niet mogelijk om de opbrengsten volledig te toetsen in het lesuur. Dat is jammer. Aan de hand van verschillende antwoorden van de klas denk ik dat leerlingen heel bewust zijn geworden van de meerdere perspectieven op de Russische Revolutie, maar zeker weten doe ik dat niet. Daarnaast heb ik de plaatsing in tijd en plaats niet goed kunnen toetsen. Naast tijd: hoe zou je de doelen van deze opdracht goed kunnen toetsen (cf. doelen)?

Hopelijk kan je iets met mijn feedback!

Hartelijke groet,

Koen

²¹ Deze feedback is verwerkt in het didactisch product.

Feedback Bregje van Gend:

Ha Milou

Ik heb mijn zaterdag avond gebruikt om jouw opdracht en didactisch product door te nemen. Met interesse lees ik de didactische onderbouwing en alle wetenschappelijke achtergrond bij de opdracht. Deze opdracht is sterk verantwoord en zeer goed doordacht.

Jouw instructie voor het geven van de lessen is erg duidelijk. Ik heb na doorlezen het idee dat ik de les(sen) zo zou kunnen uitvoeren. Jouw research en denkwerk heb je omgezet in een zeer toegankelijke en bruikbare opdracht. Gek genoeg bleven de cocepten 'rev - sov- en lib- wat abstract voor me en ik heb een enkele keer gedacht 'oei wat moeilijk voor de leerlingen'. Maar toen ik bij de opdrachtenbladen 1, 2 en 3 kwam en de kaartjes las, viel alles op zijn plek. Jouw beschrijving en de vraagstelling (deelvragen) is zo duidelijk dat de leerlingen ermee aan de slag kunnen. Dit heb je echt knap gedaan!!

Ik ben onder de indruk en vind het erg leuk dat je de opdracht met me hebt willen delen. In HAVO 5 leg ik heel sterk de nadruk op examenvoorbereiding, maar mocht ik tijd over gaan houden, dan zou ik hem wel willen testen.

(als kritische lezer kwam ik hier en daar nog een enkele tekstueel missertje tegen - een tikfoutje of een verkeerd woord. Echt maar een enkele keer hoor!)

groetjes, Bregje

Reflectie

Evaluatie uitvoer didactisch product

Uitgevoerd in Atheneum 6
8 december, 1^e lesuur

Na een korte introductie over visies op de Russische Revolutie en multiperspectiviteit werd de activiteit gestart. Voorafgaand aan de les is geen voorbereidende les geweest. De groepjes werden willekeurig gevormd; de leerlingen werden genummerd van 1 t/m 3.

Ronde 1:

Voor ronde 1 kregen de leerlingen 10 minuten. De opdracht was duidelijk en de leerlingen gingen in hun drietallen aan de slag. Na 10 minuten was niet iedereen helemaal klaar. Op het bord werden de antwoorden geprojecteerd. Toen de docent vroeg of hun antwoorden hiermee overeenkwamen, stak het merendeel van de leerlingen hun vinger op.

Ronde 2:

Voor ronde 2 kregen de leerlingen 20 minuten. Na een korte uitleg werden de visies willekeurig verdeeld. Hoewel er bij de uitleg wat moeilijke gezichten te zien waren, leek de opdracht duidelijk toen het opdrachtstencil werd uitgedeeld. De leerlingen gingen direct aan de slag. Hier en daar werden al kort wat verschillen besproken, maar de focus lag bij iedereen vooral op de eigen visie.

Ronde 3:

Voor ronde 3 kregen de leerlingen wederom 20 minuten. De opdrachtstencils werden uitgedeeld en er werd afgesproken dat de leerlingen die expert waren in de liberale visie de antwoorden op schreven. De besprekingen die leerlingen hadden was zoals verwacht en gehoopt: waar de een meldde dat de Russische Revolutie verwacht, zei de ander dat deze juist totaal onverwacht was. Waar de een meende dat de Bolsjewieken het volk hadden opgehitst en gemanipuleerd, had de ander uit de bronnen gelezen dat het volk door de omstandigheden was geradicaliseerd.

Nabespreking:

Bij de nabespreking werden willekeurige groepjes naar hun bevindingen gevraagd. De leerlingen stelden dat de revisionistische visie best veel lijkt op de sovjetvisie en dat de sovjetvisie en de liberale visie bijna altijd precies het tegenovergestelde zeggen. De docent vroeg de leerlingen een minuutje te overleggen over wanneer en waar de visies zijn ontstaan. De leerlingen kwamen hier redelijk goed uit. Aan het eind van de les werd met mentimeter gevraagd wat de leerlingen geleerd hadden deze les. Veelvoorkomende woorden waren: visies, stromingen, Russische Revolutie, onderzoek en vergelijken.